

ка Антид Жом могао бити Пољак, тј. пољски емигрант.

Самозванец Никола Васојевић био је у служби као енглески вицеkonzул у Новом Пазару. Долазио је у Црну Гору. Године 1840. допутовао је у Париз. Ту је ступио у везу са пољским емигрантима. Кнез Никола је отпочео акцију код Француза и Пољака, од којих је тражио помоћ, како би од Васојевића и сусједних области основао балканску државу „Холмију“, за чијег се кнеза издавао.

Познати правник и историчар Ромуалд Хубе, професор универзитета у Варшави, објавио је 1839.

чланак Montenegro i montenegrini, на основу Вукове књиге о Црној Гори. Нагласио је да је Црна Гора дио словенске цјелине.

Ова књига је богата факсимилима докумената, фотографијама (122 слике) и географским картама, што јој даје већу вриједност. Она представља значајан допринос југословенско-пољској културној сарадњи. Одајући признање аутору и издавачу за уложене напоре и показане резултате, желимо да ускоро добијемо нови рад о југословенско-пољској сарадњи послје 1840. године.

Радосав Р. Милачић

Недим Филиповић: „Принц Муса и Шејх Бедредин“
Сарајево 1971

До сада је наша историјска наука мало шта знала о владавини принца Мусе и устанку шејха Бедредина, о тој важној епизоди развоја османске државе, етапи која спада у предисторију коначног освајања наших земаља од стране Турака. Покрети о којима се у овој књизи говори не само што су значајни за унутрашњи развигак Турске у вријеме успостављања турске власти на Балкану него су и један од елемената који су утицали на историју односа османске државе и балканских држава.

Послије битке код Анкаре, турска власт на Балкану доведена је у питање. То је нарочито било видно за вријеме владавине принца Мусе у балканском дијелу османске државе и доцније преко покрета шејха Бедредина и његових присталица.

Књига је подијељена на тринаест глава. У I су обрађени грађански ратови у Анадолији послје Тимурове побједи код Анкаре 1402. Глава II и III посвећене су принцу Муси и његовом покрету. Принц Муса је тежио да успостави снажну централну власт једне феудалне државе побједом над крупним беговима. У IV глави говори о особеностима развигка и уређења дотадашње османске државе. Глава V (Албанска илустрација из ра-

није историје тимарског система на Балкану) говори о османској власти на Балкану под Муратом I и Бајазитом I која је увела редовне пописне дефтере. Послије деценију немирног стања, када је дошло до промјена у имовинским односима, извршен је попис у Албанији послје 1415. у оквиру општег пописа у Румелији, како би се утврдило стање ствари. Аутор овом темом даје одговор на питање како османска држава — послје пораза код Анкаре, разорних грађанских ратова и као туђ организам Балкану — успијева да савлада своје слабости и настави завојевачке акције у правцу Балкана и средње Европе.

Глава VI третира османску етничку колонизацију на Балкану. У ранијој историји ширења турске власти и учвршћења тимарског система на Балкану одиграла је велику улогу турска етничка колонизација. Истакнуту улогу имају дрвниши и ахије, у смислу подизања насеља и уређења градова са новом оријенталном физиономијом. Нарочито је интензивна османска колонизација на Балкану послје битке код Анкаре. Док Тимурова војска дивља по Анадолији, велика маса народа прелази на Балканско полуострво. Овај колонизовани елемент преузима на себе одређене

друштвене, економске и војне функције, и тако даје нове снаге османском феудализму у Румелији.

Сљедеће двије главе (VII и VIII) говоре о владавини принца Мусе и о истакнутим поборницима Мусиног покрета. Борба између Мусе и брата му била је само спољни израз једног много дубљег друштвеног и политичког стања у Турској Румелији и уопште на Балкану.

Битка на Чамурлу (IX глава), завршила се погибијом принца Мусе и поразом његовог покрета, а Мухмед је преузео власт у Румелији и тако успоставио јединство османске државе. Пobjеда Мехмеда над Мусом била је у суштини пobjеда феудалне класе над произвођачким класама друштва.

Сљедеће двије главе овог рада говоре о устанку шејха Бедредина

и његових присталица (Борклуџе Мусгафе, Ху Кемала) и судбини Бедрединовог учења. Мусин и Бедрединов покрет указали су на унутрашње противурјечности и слабости феудалне класе. И у једном и у другом дошли су до изражаја снага и значај народних маса и њихов антагонизам према феудалцима и њиховој држави. У XII глави аутор се критички осврће на научну литературу о покрету шејха Бедредина.

Значај ове књиге је у њеном основном циљу — да нашој историјској науци пружи општу слику развоја постанкарске османске државе, кроз важне покрете двојице људи, принца Мусе и шејха Бедредина.

Радосав Милачић

Вук Стеф. Караџић: „О Црној Гори — разни списи“

Приредио Голуб Добрашиновић, издавач „Просвета“, Београд 1972, стр. 1068

Као осамнаеста књига „Просветине“ едисије Сабрана дела Вука Караџића недавно је из штампе изашла књига која представља скуп Вукових радова, разних забиљешки и других списа о Црној Гори, од којих су неки до појаве ове књиге били тешко доступни и научној јавности, акамоли широкој читалачкој публици.

Ова књига, оваква каква је, сада представља драгоцен приручник, често незаобилазан извор за историчара, етнолога, лингвисту и др. Једном ријечју, неопходна је научним радницима разноврснијег интересовања, а интересантна је лектира и за много шири круг читалаца.

Књига се састоји из два дијела: у првом су, како напоменусмо, разни списи о Црној Гори, а у другом списи који се не односе на Црну Гору, међу којима и списи различитог садржаја, па и они које је Вук редиговао.

Од списа који третирају проблематику Црне Горе (изложени су хронолошки), први по реду је Вуков спис *Ein Blick auf Montenegro in Spatzjah 1834*, дакле на њемач-

ком језику, али је дат и у преводу (преводиоца Јевто Миловић). Иначе, текстови објављени на њемачком језику дати су изворно, а и у преводу. Сваки рад, биљешка или спис пропраћен је опширним објашњењима. Тако су напр. уз поменути спис (Поглед на Црну Гору крајем 1834) дати подаци о настанку и карактеру списа, библиографски подаци и посебне напомене, а уз познату Вукову студију *Montenegro und die Montenegriner* укаzano је на штампарске грешке, настанак и карактер списа, одзив спису, оцјене списа, библиографски подаци, напомене о правопису дјела и разна друга објашњења. А иначе је познато на какав је одјек у Европи наишла ова Вукова расправа. Њен значај најбоље карактеришу оне познате Копитареве ријечи, упућене Вуку, да је он једини крив што сада цио свијет па и сами краљеви путују у Црну Гору, јер до тада, према Добрашиновићу, који наводи Брокхаузов лексикон, за Европу Црногорци бијаху „слободан разбојнички народ“.

Даље, овдје је посебно интересантан Вуков текст „Долазак књаза